

اولگ اف. آکیموشکین / ۱۹۹۰م

۱. آذربایجان

مجموعه‌های منفرد

زهرای (د: ۱۰۳۶م)؛ و ۲ جلد از صحاح جوهری، کتابت و تصحیح شده در ۱۱۱۷/۵۵۱۰م در بغداد، نام برد. همچنین آثاری به خط شعرای آذربایجان، ایران و ترکیه از سده ۱۹-۱۶م در این مجموعه وجود دارد.

در ۱۹۲۵م مجموعه کوچکی از ۲۴ دست‌نویس اسلامی در کتابخانه دانشگاه دولتی آذربایجان موجود بود (نک: پس از این، ذیل ۱۹۲۵م بارتولد). در خور ذکر است که این مجموعه به مؤسسه فعلی منتقل شده است. برای توصیف کلی مجموعه، نک:

1976. "Collections of Muslim manuscripts in Moscow and Baku". By Bo Utas. *Annual Newsletter of the Scandinavian Institute of Asian Studies*, 10, 1976, pp. 24-27.

[مجموعه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در مسکو و باکو] باکو ص ۲۶-۲۷.

۱۹۷۷م. «مخزن المخطوطات الشرقية بأكاديمية العلوم في باکو بأذربيجان»، مجلة معهد المخطوطات العربية، ۲۳(۲)، ۱۹۷۷م، ص ۱۳۸. ◀ فهرست‌های منتشر شده:

[۱] 1925. "Sobraniya vostochnykh rukopisei v Baku". By V. V. BARTOLD. *Izvestiya Akademii Nauk*, VI/19, 1925, pp. 964-951.

تجدید چاپ در: *Sochineniya*، ج ۸، مسکو، ۱۹۷۳م، ص ۴۴۰-۴۳۵.

BAKU باکو

فرهنگستان علوم آذربایجان، ✧
مؤسسه دست‌نویس‌ها

Azerbaijan Academy of Sciences,
Institute of Manuscripts

نشانی: Kommunisticheskaya ul. 8
370001 Baku

تاریخ تأسیس: ۱۹۸۷م، جانشین «مجموعه دست‌نویس‌های جمهوری»، بنیادگذاری شده در ۱۹۵۰م. شمار کل دست‌نویس‌ها: بیش از ۱۵,۰۰۰ (ح ۷,۰۰۰ عربی، ح ۵,۰۰۰ فارسی، ح ۳,۰۰۰ ترکی شامل زبان‌های آذری، چغتایی/ازبکی، ترکی عثمانی و غیره). توصیف مجموعه: موزه دولتی تاریخ در ۱۹۲۸م آغاز به گردآوری دست‌نویس‌ها کرده است. نسخه‌های این مجموعه قرآن، و آثاری درباره مطالعات قرآنی، حدیث، فقه، فزق، تصوف، تاریخ، تذکره اولیا، شرح حال، جغرافیا، کیهان‌شناسی، ریاضیات، نجوم، احکام نجوم، علوم غریبه، پیش‌گویی، پزشکی، منطق، صرف و نحو، سبک‌شناسی، ادبیات (نظم و نثر)، فرهنگ عامه، علوم نظامی، فن شعر و عروض است.

از میان دست‌نویس‌های مهم عربی، می‌توان از ج ۲ القانون في الطب این سینا، از ق ۵۶/۱۲م؛ فصلی درباره ابزارهای جراحی از اثری در باب پزشکی، از ابوالقاسم

- [در باره مجموعه‌های دست‌نویس‌های شرقی در باکو] ۱۶ دست‌نویس فارسی و عربی.
- [۲] 1958. "Redkie rukopisi klassikov narodov Bilzhnego i Srednego Vostoka v rukopisnom fonde AN AzSSR". By M.S. SULTANOV. *Materialy Vsesoyuznoĭ Konferentsii Vostokovedov*, Tashkent, PP, 928-933.
- [منتخب دست‌نویس‌های کهن خلق‌های خاورمیانه و خاور دور در فرهنگستان علوم آذربایجان] دست‌نویس‌های عربی، فارسی و ترکی.
- [۳] ۱۹۵۹م. «المخطوطات العربية في باکو»، از حسین علی محفوظ، المعلم الجديد، ۲۲، ص ۶۱۸-۶۱۰.
- [۴] 1960. *Autografy i unikalnye rukopisi proizvedeniĭ klassikov narodov Vostoka v Respublikanskom Fonde Akademii Nauk Azerbaïdzhanskoĭ SSR*. By M.S. SULTANOV. Moscow. 10pp.
- [دست‌نویس‌های به خط مؤلف و منحصر به فرد خلق‌های شرقی در بخش جمهوری فرهنگستان علوم آذربایجان]
- [۵] 1961. "Tarikha dair ālĭazmalary". By F. SEĪDOV. *Trudy Respublikanskogo Fonda AN AzSSR*, 1961, pp. 9-29
- [دست‌نویس‌های تاریخی]
- فهرست طبقه‌بندی شده ۱ دست‌نویس عربی، ۲۲ فارسی و ۱۶ ترکی درباره موضوعات تاریخی.
- [۶] 1963. *Ālĭazmalary katalogu. I jild (Tarikh, joghrafiĭa, ādābiĭuat nāzārĭiiası, tazkirālār, bādii ādābiĭuat va munshāat)*. By M.S. SULTANOV. Baku: Azārbaĭjan SSR Elmlār Akademii ĩasy, Respublika Ālĭazmalary Fondu.
- [فهرست دست‌نویس‌ها، ج ۱ (تاریخ، جغرافی، سبک‌های ادبی، تذکره‌ها، بدیع و منشآت)]
- در این فهرست، ۱۲۸۱ دست‌نویس در ۱۱۴۹ مجلد
- توصیف شده که از این دست ۶۹۷ دست‌نویس فارسی، ۳۳۴ دست‌نویس ترکی و ۱۱۸ دست‌نویس عربی است. از نمایه‌ها نام مؤلفان و عناوین، نسخه‌های به خط مؤلف، کاتبان، تاریخ و محل کتابت، زبان دست‌نویس‌ها و فهرست تطبیقی بین فهرست و شماره ثبت آن‌ها آمده است. برای نقد این فهرست، نک: مقاله برن‌باوم (نک: پس از این، پیوست کتاب‌شناختی).
- [v] 1977. *Ālĭazmalary katalogu. II jild (Junklār)*. Baku.
- [فهرست دست‌نویس‌ها، ج ۲ (جنگ‌ها)]
- در این مأخذ، ۲۳۷ مجموعه شعر به عربی، آذری، فارسی و ترکی توصیف شده و دارای نمایه مؤلفان، کاتبان و محل کتابت است.
- [۸] ۱۹۷۹م. «گنجینه نسخه‌های خطی و چاپی فرهنگستان علوم آذربایجان در شهر باکو و موزه تاریخ ادبیات شهر باکو بنام نظامی»، تألیف محمدتقی دانش‌پژوه، نسخه‌های خطی، ۹، ۱۳۵۸ ه.ش، ص ۲۵۵-۲۰۲.
- عمدتاً دست‌نویس‌های فارسی.
- [۹] 1984. "Akademi ĩ Nauk Azerba ĩdzhanskoĭ SSR. Respublikanski ĩ Rukopisny ĩ Fond". *Katalog arabskikh rukopiseĭ. Tom 1. Ed. D. V. KAGRAMANOV & others*. Baku: Elm. 403pp.
- [مخزن دست‌نویس‌های فرهنگستان علوم جمهوری آذربایجان شوروی]
- توصیف ۱۰۰۲ دست‌نویس عربی در ۲۰۵ مجلد، با نمایه مؤلفان، عناوین، کاتبان، و تاریخ کتابت. افزون بر فهرست‌های پیش‌گفته، شماری از مقالات درباره دست‌نویس‌های منفرد یا مجموعه‌هایی از نسخه‌ها همراه با توضیحاتی درباره افزوده‌های اخیر در نشریه (۱۹۶۱م) *Ālĭazmalar Khāzināsindā (Āsarlar)* منتشر شده است.
- > [۱۰] ۱۹۹۳م. المنتخب من مقتنیات معهد المخطوطات في باکو بأذربيجان، اعداد: عبدالرحمن فرفور و محمد مطيع الحافظ، اشراف: جهانگیر قهرمانوف، دبي: مركز جمعة

فهرست‌های منتشر نشده: همه دست‌نویس‌های این مجموعه در دفتر ثبت دست‌نوشت ثبت شده است. سه فهرست برگه‌ای نیز موجود است که بر حسب نام مؤلفان، عناوین و زبان ردیف شده‌اند.

ZAKATALY زاکاتالی

۳ موزه تاریخی - قوم‌شناسی ❖ ۳
Historical - Ethnographical Museum

نشانی: Fortress
142566 Zakataly
شمار کل دست‌نویس‌ها: ح ۶۵۰ (عربی، فارسی و ترکی).
فهرست‌های منتشر نشده: تمامی دست‌نویس‌ها در یک دفتر ثبت دست‌نوشت ثبت شده‌اند.
فهرست برگه‌ای از آن‌ها موجود نیست.

NAKHICHEVAN نخجوان

۴ موزه ادبیات، به نام ج. محمدقلی‌زاده ❖ ۴
Museum of Literature,
named after J. Mamedkulizadeh

نشانی: Lenin Park
179911 Nakhichevan
شمار کل دست‌نویس‌ها: ۱۰ (۳ عربی، ۷ فارسی).
فهرست‌های منتشر نشده: دست‌نویس‌ها در دفتر ثبت عمومی دست‌نوشت ثبت شده‌اند.
فهرست برگه‌ای موجود نیست.

الماجد للثقافة والتراث بدی، ۱۴۱۴/هـ / ۱۹۹۳ م، ۱۴۳ ص.
فهرست الفبایی ح ۳۸۰ دست‌نویس عربی و شمار اندکی از دست‌نویس‌های مهم فارسی، با دو نمایه مؤلفان و کاتبان و ۲۳ تصویر از نسخه‌های خطی. <
> [۱۱] ۲۰۰۱ م. فهرست نسخه‌های خطی فارسی در انستیتوی نسخ خطی آکادمی علوم جمهوری آذربایجان (فهرست نامگو)، جلد اول، به کوشش محمد عادل‌اف، تهران: سازمان اسناد ملی ایران، پژوهشکده اسناد، ۱۳۸۰ هـ ش، [۸] + ۱۵۶ ص.

سیاهه الفبایی ۱۳۸۳ نسخه فارسی از «آ» تا «ذ». <
> فهرست‌های منتشر نشده: همه دست‌نویس‌ها در دفتر ثبت دست‌نوشت ثبت شده‌اند.
فهرست‌های برگه‌ای دست‌نویس‌های فارسی و ترکی نیز تهیه شده است.
مجموعه‌های فهرست نشده:
نیمی از نسخه‌های عربی در انتظار فهرست‌نویسی است.

۲ موزه دولتی ادبیات آذربایجان، ❖ ۲
به نام نظامی

State Museum of Azerbaijan
Literature, named after Nizami

نشانی: Ul. Karayeva, 24
370005 Baku
شمار کل دست‌نویس‌ها: ۱۲۶ (۲۸ عربی؛ ۹۸ فارسی).
توصیف مجموعه‌ها: دست‌نویس‌های این مجموعه در باب ادبیات (نظم و نثر)، تاریخ و شرح احوال است.
فهرست‌های منتشر شده: ❖
[۱۲] ۱۹۷۹ م. نک: مقاله دانش‌پژوه (در مدخل قبلی).

دوره جدید سال چهارم، ضمیمه شماره دوازدهم، سال ۱۳۸۵

۱۶

پیوست کتاب‌شناختی

- عوّاد، کورکیس. فهارس المخطوطات العربية في العالم، کویت: معهد المخطوطات العربية، ۱۹۸۴م، ۲ ج. باکو، ج ۱، ص ۱۱۰، ش ۳۶۴-۳۶۳.
- Birnbaum, Eleazar. "Turkish manuscripts: cataloguing since 1960 and manuscripts still uncatalogued. Part 3: USSR, Iran, Afghanistan, Arab Lands (except Palestine), Israel and Palestine, India and Pakistan, China". *Journal of the American Oriental Society*, 103, 1983, pp. 691-707
- [دست‌نویس‌های ترکی: فهرست شده از سال ۱۹۶۰م و دست‌نویس‌های فهرست نشده. بخش ۳: اتحاد جماهیر شوروی، ایران، افغانستان، کشورهای عربی (به جز فلسطین)، اسرائیل و فلسطین، هند و پاکستان، چین] آذربایجان، ص ۶۹۴.
- دلیل فهارس المخطوطات في المجمع الملكي لبحوث الحضارة الإسلامية. ویرایش دوم، عمّان: المجمع الملكي، مؤسسه آل البیت، ۱۹۸۶م، الملحق الاول، ۱۹۸۷م. باکو (آذربایجان)، ص ۱۶۱، ش ۵۴۴ و ملحق، ص ۶۵-۶۴، ش ۱۰۴-۱۰۵.
- Huisman, A.J.W. *Les manuscrits arabes dans le monde: une bibliographie des catalogues*. Leiden: E. J. Brill. 1967. 84pp.
- [دست‌نویس‌های عربی در دنیا: کتاب‌شناسی فهرست‌ها]
- باکو، ص ۸۰.
- Khalidov, A. B. "Arabskie rukopisi v SSSR i ikh izuchenie". *Arkheograficheskiĭ Ezhegodnik*, 1977 (1978), pp. 62-78
- [دست‌نویس‌های عربی در شوروی و فهرست‌های آن] باکو، ص ۷۱-۷۰.
- Kut, A.T. "Türkçe yazma eserler katalogları repertuarı". *Türk Dili Arastirmalari Yilligi Belleten*, 1972 (1973), pp. 183-240.
- [فهرست توصیفی دست‌نویس ترکی] باکو، ص ۲۱۷، ش ۲۰۱.
- Lebedev, V.V. "Opisanie blizhnevostochnykh i sredneaziatskykh rukopisei v SSSR". (Listes des manuscrits en l'Union Soviétique provenant du Proche Orient et de l'Asie Centrale.) *Izvestiya na Narodnata Biblioteka "Kirili Metod'i"*, 16/22, 1981, pp. 693-700.
- [فهرست دست‌نویس‌های خاور نزدیک و آسیای میانه در اتحاد جماهیر شوروی] باکو، ص ۶۹۷ و ۶۹۸.
- Mikhaïlova, I. B. and Khalidov, A. B. *Bibliografiya arabskikh rukopisei*. Moscow: Nauka. 1982-. 302pp
- [کتاب‌شناسی دست‌نویس‌های عربی]

(Bibliotheken und Sammlungen arabischer Handschriften, pp. 311-466).

[تاریخ نگارش‌های عربی]

باکو، ص ۴۵۷.

> و ترجمه فارسی آن با این مشخصات:

سزگین، فواد. کتابخانه‌ها و مجموعه‌های نسخه‌های عربی در جهان، همراه با...، ترجمه، تنظیم و فهرست‌ها از چنگیز پهلوان، تهران: معارف، ۱۳۶۶ ه.ش، پنجاه + ۵۴۳ ص. باکو، ص ۱۹۸ <

Vajda, Georges and Durantet, Madeleine. *Répertoire des catalogues et inventaires de manuscrits arabes*. Paris: CNRS. 1949. 48pp.

[سپاهه فهرست‌های دست‌نویس‌های عربی]

باکو، ص ۴۰، ش ۷۷.

کتاب‌شناسی فهرست‌ها و بررسی‌های دست‌نویس‌های عربی. زاکاتالی و نخجوان ص ۲۲۵؛ باکو ص ۲۲۷-۲۲۶، ش ۹۶۳-۹۵۹.

Pearson, J.D. *Oriental manuscripts in Europe and North America: a survey*. Zug: Inter Documentation Company, 1971 (Bibliotheca Asiatica, 7). 515pp

[دست‌نویس‌های شرقی در اروپا و آمریکای شمالی: یک بررسی]

این اثر مرجع، فهرستی از مجموعه‌های شناخته شده و فهرست‌های منتشر شده و منتشر نشده است.

باکو، ص ۲۹۸.

Sezgin, Fuat. *Geschichte des arabischen Schrifttums*. Band VI. Leiden: Brill, 1978.

